

JANDARMA TEŞKİLATINDA TALİM VE TERBİYE: 1933

TRAINING AND FINISHING IN THE GENDARM ORGANIZATION: 1933

Yüksel YILDIRIM

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora, Ankara / Türkiye
ORCID: 0000 0003 2613 7921

Reference Yıldırım, Y. (2020). "Jandarma Teşkilatında Talim Ve Terbiye:1933", Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:5, Issue: 13; pp:151-160

ÖZET

Devletlerin oluşmasında, teşkilatlanmasında, bir güç haline gelmesinde jandarma teşkilatı önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle dünyada yaşanan gelişmeler ile birlikte devletler güç dengelerini korumu için jandarma eğitime de önem vermektedir. Bu gelişmeler karşısında ülkemizde de jandarma teşkilatındaki eğitim sisteminde ıslah ve düzenleme çalışmaları bir süreklilik arz etmektedir. Bu çalışmanın odağında jandarma teşkilatının 1933 tarihinde yaptığı çalışmalar ve sonuçları hakkında bilgi veren rapor yer almaktadır. Literatür çerçevesinde jandarmanın talim ve terbiyesi hakkında hususlar ve bu hususların dayandığı kaynaklar birlikte değerlendirilmiştir. Böylelikle raporda verilen bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti Devletinde jandarma teşkilatının 1933 tarihine kadar geçirmiş olduğu gelişmeler araştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Jandarma Teşkilatı, Eğitim, Talim ve Terbiye.

ABSTRACT

Gendarmerie has an important place in the formation, organization, and power of states. Therefore, along with the developments in the world States also attach importance to gendarmerie training to maintain their balance of power. In the face of these developments, the rehabilitation and regulation works in the education system in the gendarmerie organization in our country are continuing. The work of the gendarmerie organization in 1933 at the center of this study and There is a report providing information about the results. Issues about the training and education of the gendarmerie within the framework of the literature and the sources on which these issues are based were evaluated together. Thus, the information provided in the report of the Republic of Turkey is examined developments in the gendarmerie, which she had until December 1933.

Key Words: Gendarmerie, Education, Exercise and Decency.

1. GİRİŞ

Meşrutiyet döneminde, 1912 yılının sonunda Jandarma alay ve taburlarının mevcudu; çeşitli vilayetlerde 22 jandarma alayı, 10 müstakil jandarma taburu ve 20.881'i piyade sınıfından, 11.560'ı süvari sınıfından olmak üzere toplam 32.441 erbaş ve er mevcuduna ulaşmıştı¹

29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanından sonra, Jandarma Teşkilatında yenileştirme çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda, Jandarma Bölge Müfettişlikleri ve İl Jandarma Alay Komutanlıkları yeniden teşkilatlandırılmış ve Seyyar Jandarma Birlikleri güçlendirilmiştir.² Türkiye Cumhuriyeti hududu dahilinde sabit jandarma teşkilatının esaslı tensik (düzenleme) ve ıslahına 1912 yılında başlanmıştır. Ecnebi düzenleme heyetlerinin de iştirakiyle teşekkül eden komisyonlar memleketin her tarafında ve bizzat mahallinde tetkikatta bulunarak jandarmanın sabit teşkilatının çerçevesini tespit etmişlerdir. Böylelikle Kars ve Artvin vilayetleri hariç olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti sabit jandarma kadrosu 1912 tarihinde 18.850 olarak tespit edilmiş ve kadroya göre teşkilat yapılarak her yıl alınan neticeler ve tecrübelerle 1913 'te 22.070 ve 1914'te 28.189'a çıkarılmıştır. Sonraki yıllarda ise:

¹Necdet Koparan, Türk Jandarma Teşkilatı (1908-1923), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.26.

²T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, <https://www.jandarma.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi, 11.04.2020.

1923'te	35.103
1924'te	33.193
1925'te	33.288
1926'da	30.228
1927'de	28.322

1928 – 1929 – 1930 kadroları 28.303 neferden ibaret bulunmaktaydı. Hükümetin icra kuvveti ve memleketin sükûnet ve huzurunu sağlayan jandarma teşkilatı, kendisine emanet edilen vazifeyi yerine getirebilmeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte memleketin her tarafında jandarma noksanlığının muhtelif sebeplerle görülmesi üzerine 1931 yılındaki jandarma kadrosu 33.300'e, 1932 yılındaki jandarma kadrosu 34.000'e çıkarılmıştır.³

2. JANDARMA TEŞKİLAT VAZİYETİ

1870 yılına kadar zaptiye askerlerinin mülki ve askeri vazifeleri düzenlenmiş 26 bölgede zaptiye alayı kurulabilmiştir.⁴ Ülkenin emniyet ve asayiş işleriyle meşgul olmak üzere bir zaptiye nezareti teşkil edilmiş, fakat ülke geneline nüfuz edememiştir. Aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu dahilinde emniyet ve asayiş işleriyle meşgul olacak müstakil bir teşekkül mevcut olmayıp idare mekanizması, kanun ve resmi makam bulunmamaktadır.⁵ Kuruluşu gereği polis- jandarma vazifesini birlikte yapan ve şehir merkezinde konuşlandırılan zaptiye teşkilatı, kırsal alanda meydana gelen eşkıyalık, isyan ve benzeri olaylara müdahalede yeterince etkili olamayınca yeni düzenlemelere gidilmiştir.⁶

1881 tarihinde zaptiye sınıfı, zaptiye nezaretinden ayrılarak harbiye nezaretinin bir şubesi haline çevrilmiş ve İngiltere'den getirilen uzmanların yardımıyla düzenlemeler başlamış, jandarmalar vilayettekiler alay, sancaklarda tabur ve kazalarda birer bölük haline getirilmiştir. Vilayet jandarma kumandanlarına alay beyi, sancak kumandanlarına tabur ağası, kaza jandarma kumandanlarına bölük ağası; birinci mülazımlara (teğmen) bölük ağası muavini, teğmen jurnal emini unvanı verilmiş ve bölüklere göre karakollar taksim olmuştur. Bu jandarma alayları harbiye nezaretine bağlı olup giysi, silah ve iaşeleri sağlanırken vazife noktalarında vali emrine tabii olunurdu. Bununla beraber harbiye nezareti Arnavutluk'tan ile Arabistan'a memleketin her tarafında jandarma teşkilatı, 33 jandarma alayı ve 6 müstakil jandarma taburu vücuda getirmiş olsa da talim ve terbiye eğitimi açısından ilerleyememiş, zaptiyelik de devam etmekteydi. Jandarma alaylarının kadroları harbiye nezareti üzerinden valilerin teklifleri üzerine tespit olmuştur. Her taraf eşkıyanın istilasında olup takibat süvarilerle yapıldığı için atlı jandarmaların çokluğu göze çarpmaktaydı. Ülke sınırları içinde artan ayaklanmalar, çetecilik ve siyasi eşkıyalık faaliyetleri kurumun yeniden düzen ve ıslahı zorunlu kılmıştır.⁷

1903'te Makedonya'da düzenlemeler başlanmış, fakat mevcut teşkilatın esaslarına dokunulmamıştır. Daha ziyade teşkilat içindeki rütbe yükseltme, yetki sınırlaması ve tayin işlemlerinin düzenlenmesi ile karakol teşkilatı ıslah edilmiştir. 1908 tarihine kadar Makedonya'da Avusturya, Fransa, İtalya, İngiltere ve Rusya hükümetleri birer jandarma zabıt heyeti bulundurmuş, Vilayet-i Selase'yi (Üç Liva: Batum, Kars ve Ardahan) düzenleme ve ıslah bölgelerine ayırarak aralarında bölmüşlerdir. Selanik merkez sancağı Rusların, Siroz Fransızların, Drama İngilizlerin, Üsküp vilayeti Avusturyalıların, Manastır vilayeti İtalyanların mıntıkası altındaydı. Rus ve Fransız heyetleri birer generalin, İngiliz heyeti bir miralayın ve heyeti umumiye ferik (Orgeneral) rütbesi İtalyan Degiorgis'in idaresine bırakılmış, Selanik'te bir jandarma alayı, Manastır'da beş taburdan

³ BCA 030-10-00-00-128-923-6-1.

⁴ Ali Sönmez, Osmanlı Devleti'nde İç Güvenliğin Dönüşümü, Zaptiye Teşkilatından Jandarmaya, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, C. 6, Ankara, 2012, s. 2860.

⁵ BCA 030-10-00-00-128-923-6-2.

⁶ Sönmez, a.g.e., s. 2861-2862.

⁷ BCA 030-10-00-00-128-923-6-2; Evrim Kara, Devlet-Kolluk İlişkisi Kapsamında Jandarma ve Türk Jandarması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016, s.217-218.

oluşan bir alay ve dört jandarma okulu açılmıştır. Fakat devletin mali sıkıntısı ile birlikte jandarmanın içinde bulunduğu ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faktörler ıslahat çabalarını başarısız kılmıştır. Meşrutiyet ilan edilince (23 Temmuz 1908) hükümet, düzenlemelerin bütün Türkiye'ye yayılacağını ilan edilmiş, Ruslarla Avusturyalılar memleketlerine dönmüşlerdir. Ardından düzenleme işleri bazı Fransız ve İngiliz subayları ve Degiorgis'in vefatında yerine gelen Robilan Paşa hizmetine bırakıldı. 1909 tarihinde yapılan düzenleme ve ıslahat çalışmaları sonucu Selanik tensik merkezi İstanbul'a nakledilmiştir.⁸

Jandarma teşkilatı 1911 tarihinde dahiliye vekaletine bağlanmıştır. Devlet hizmetine Türk subayı olarak görev alan yabancı düzenleme heyetlerinin başkanları: Perik Robilan Paşa İtalyan, Liva Bomon Paşa Fransız, Miralay Hoker İngiliz; Türkiye Tensik merkezleri ise İstanbul, İzmir, Trabzon, Beyrut ve Bağdat olmuştur. Bu merkezlerin Teçhizat ve saire bütün masrafları hükümetçe karşılandığı için ordu zabitleri az zaman zarfında memleketin en uzak yerlerine yayılmıştır. Tensik merkezinde birer karakol komutan şubesi de bulunduran birer erbaş mektebi bulunmaktadır.⁹

İstanbul'a nakil olunan zabıt mektebinde ordudan gelen, aynı meslekten yetişmiş kabiliyetli jandarma zabitleri eğitime alınmıştır. Türkiye jandarması baş müfettiş tarafından denetleniyordu. Bu denetleme ve düzenleme çalışmaları devam ederken I. Dünya Savaşının çıkması bütün çalışmaları durdurmuştur. Savaş üzerine jandarma zabitlerinin mühim bir kısmı mesleki talim ve terbiyede yetişmiş, esas efradıyla birlikte ordu saflarında görev aldıklarından jandarmada büyük bir boşluk oluşmuştur. 13 Ekim 1917 tarihinde alınan karar ile neşir olunan kararname ile jandarma genel komutanlığı askeri hususlarda harbiye nezaretine bağlı kalmak üzere dahiliye nezareti emrine verilmişken 1919'da sadece dahiliye nezaretine bağlı kalmıştır. 1922'de genel komutanlığa bağlı 9 jandarma müfettişliği ve 3 asker mektebi, 1923'te mektep mevcudu 7'ye çıkarılmıştır. 1924'te 8 seyyar piyade, 2 estersüvar jandarma taburu teşkil edilmiş ve 12 taburla bir müstakil bölükten ibaret olan hudut kıtaları da jandarma emrine verilmiştir. 1925'te 8 mektep, 8 seyyar jandarma alayı, 3 piyade jandarma taburu, 1 süvari jandarma ve 7 sahil bölüğü kurulmuştur. 1927'de 1 piyade ve 2 seyyar jandarma alayı kurulurken, 1929'da açılan 1 mektep ile okul sayısı 9'a çıkmıştır. 1930'da müfettişliklerin sayısı 13'e çıkarılmıştır.¹⁰ Bu günkü teşkilatın esası 1930 senesi ağustos ayından itibaren kurulmaya başlanılmış olup yapılan değişiklikler şunlardır:

2.1. Sabit Teşkilat

13 müfettişlik lağvedilerek bunun yerine 6 müfettişlik ve 18 mıntıka komutanlığı kabul edilmiştir. Karakol, kaza, vilayet jandarma komutanlıkları olduğu gibi bırakılmıştır.¹¹

Şekil 1. Jandarma Müfettiş ve Mıntıka Komutanlıkları Merkez ve Hudutlarını Gösteren Harita.
Kanyak: BCA: 030-10-00-00-128-923-6-5. Jandarma Umum Komutanlığı Matbaası.

⁸ BCA 030-10-00-00-128-923-6-3; Kara, a.g.t., s. 220.

⁹ BCA 030-10-00-00-128-923-6-3.

¹⁰ BCA 030-10-00-00-128-923-6-4.

¹¹ BCA 030-10-00-00-128-923-6-4.

Haritadaki işaretlemeler üzere Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırları içinde 6 Jandarma Müfettişlik Merkezi bulunmaktadır. Ülke toprakları da bu merkezler çerçevesinde 6 bölgeye ayrılmıştır. Bununla birlikte 18 Jandarma Mıntıka Komutanlık Merkezi olduğu görülmektedir.

2.2. Seyyar Teşkilat

19 Haziran 1929 tarihinde Birinci Umumi Müfettişlik Mıntkasındaki 2,3,4,5,7,8,9 ve 10'uncu Seyyar Jandarma Alayları ile Piyade Seyyar Jandarma Alayının daima takibatla meşgul ve dağınık bulunmakta oldukları cihetle adı geçen alayların görevlerine, evrak sorumluların ortaya çıkarılıp hesaba çekilmesi ve mali yılın sonuna kadar geçerli olmak üzere ayda beşer bin liraya kadar avans verilmesi onaylanıp kabul olunmuştur.¹² 1930 yılındaki olaylardan dolayı sevk ve idaresi orduda bırakılan seyyar jandarma idaresi, 1931 senesi için de orduda kalmasına karar kılınmıştır.¹³

Asker sayısı az, birlik mevcudu fazla olan seyyar teşkilatın kuvvetli birlikler halinde düzen ve ıslahı muvafık görülerek ikişer taburlu 7 Seyyar Alayı lağvedilmiş, bunların yerine kuvvetli 7 Tabur (Her tabur dolgun mevcutlu 3 piyade ve 1 Süvari bölüğü ile süvari ağır makineli tüfek takımından ibaret) ile 3 taburlu bir alay teşkil edilmiştir.¹⁴

Şekil 2: Jandarma Nefer Mektepleri ile Seyyar Taburların Buldukları Yerler

Kaynak: BCA 030-10-00-00-128-923-6-7.

2.3. Mektepler

11 Ekim 1931 tarihli kararname ile mekteplerden kıtaya, şubelerden mekteplere sevk edilecek askerlerin yevmiye ve sevk masraflarının verilebilmesi için İstanbul, Trabzon, Mersin, Adana ve Mardin Jandarma Konakları Mutemetlerine, beşer bin liraya kadar avans verilmesi onaylanıp kabul edilmiştir.¹⁵

Her altı ayda bir genel kadronun beşte biri kadar silah altına alınan askerlerin hepsinin talim ve terbiyesine 9 mektep yetmediğinden bir kısım asker doğrudan doğruya kıtalara verilmekteydi. Birçok zararları olan bu vaziyet ıslah edilerek sabit ve seyyar kıtalara, talim ve terbiye görmüş asker verilmek üzere mektep sayısı 12'ye çıkarılmıştır.¹⁶

2.4. Efrat (Asker-Er)

Jandarma askerinin tamamı ya jandarmada talim ve terbiye eğitimi verilmiş ya da eğitimi eksik olan kişilere orduda talim ve terbiye eğitimine verilerek, terhis edilmiş gönüllü ve uzatmalı askerlerden olması bütçenin müsaadesi nispetinde gaye olmuştur. Bugün, yani 1933 yılı için 2087 uzatmalı

¹² BCA 030-18-1-2-4-36-6. 19 Haziran 1929.

¹³ BCA 030-18-1-2-19-23-11. 5 Nisan 1931.

¹⁴ BCA 030-10-00-00-128-923-6-6.

¹⁵ BCA 030-18-1-2-23-70-3. 11.10.1931.

¹⁶ BCA 030-10-00-00-128-923-6-6.

nefer, onbaşı ve küçük zabıt vardır. Geri kalanı silah altına alınmakta olan mükellef askerle temin edilmektedir. Askere çağrılan ve terhis zamanı gelip terhisleri dikkate alınmamış askerler olduğundan kadronun taşması veya noksan kalması durumları ortaya çıkmıştır. İki sene zarfında bu mahzurlar izale edilerek celp ve terhis miktarları da dengelenmiş ve her celpde kadrosunun beşte biri kadar asker alınmaya ve aynı miktarda asker terhis edilmeye başlanmıştır. Jandarmaya alınan her celp efradı, mıntıklarına göre tespit edilmiş olan mekteplere sevk edilmekte ve altı aylık tahsillerini bitirdikten sonra da muayyen olan mıntıklarda hizmetlerini tamamlamaktadırlar.¹⁷

930 Ağustosundan itibaren J.Z.leri vaziyeti										Ordu zabiti olup muvakkaten jandarmada müstahdem					
Yaş haddine uğrayıp tekküt edilenler	Sicil ile tekküt edilenler	Sıhhat raporıyla tekküt edilenler	Arzusu ile tekküt edilenler	İhtiyat sınıfına iade edilenler	Şehit olanlar	Vefat edenler	Yasat Y E K Ü N U	930 Ağustosundaki Z.mevcudu	Baki kalan Z.mevcudu	930 Ağustosundan şimdiye kadar Ordudan alınan Z.mevcudu	930 Ağustosundan şimdiye kadar Orduya iade edilen zabıt mevcudu	Bugün jandarmada bulunan Ordu zabiti mevcudu	Jandarma hesabına harbiye mektebinde tahsilde bulunanlar	Bugünkü jandarma ve ordudan jandarma emrine müstahdem zabıt mevcudu	Y E K Ü N
180	121	62	50	9	9	27	458	1191	733	271	73	198	105	1008	1113

Şekil 3: Jandarma Zabıtlarının Mevcut ve Zayıyatını Gösteren Cetvel.

Kaynak: BCA 030-10-00-00-128-923-6-15.

Şekilde verilen bilgilerde 1930 ağustos tarihinde jandarma subay (zabıt) vaziyeti hakkındaki bilgilerde yaş haddine uğrayıp emekliye ayrılan subay sayısı 180 kişidir. Sicil ile ayrılan 121, sıhhat raporu ile ayrılanların sayısı 62'dir. Arzusu ile ayrılan 50, yedek sınıfına iade edilen 9, şehit olan 9, vefat eden 27 kişi olup toplamda 458'dir. Böylelikle 1930 ağustos ayındaki zabıt mevcudu 1191 kişi olup baki kalan subay sayısı 733'dür. Ordu zabiti olup jandarmada müstahdem yani hizmetli olanlarda 1930 ağustos ayından 1933 tarihine kadar ordudan alınan zabıt mevcudu 271, aynı şekilde orduya iade edilen zabıt mevcudu 73, jandarmada bulunan 198, harbiye mektebinde tahsilde bulunan 105, jandarma ve ordudan jandarma emrine hizmetli olan zabıt mevcudu 1008 kişi olup toplamda 1113 subay mevcuttur.

2.5. Uzatmalı, Nefer, Onbaşı ve Küçük Zabıtlar (Erbaş)

Nefer (Er), Onbaşı ve Küçük Zabıtlardır. Kayıt - kabul, iaişe, maaş ve uzatmalı işleri 1861 nolu kanunla ve bu kanuna bağlı talimatla tanzim ve ıslah edilmiştir. Ankara'da açılmış olan meslek mektebinde 1932 senesi 31 ordu gedikli küçük zabıtine meslek tahsili gösterilmiş ve birinci devre olmak üzere yetiştirilerek kıtalara dağılmıştır. Gerek jandarma ve gerekse orduda bu sınıf küçük zabiti olarak yetiştirilmiş olan ve jandarma asker kanunu gereğince jandarma gedikli küçük zabiti olmağa istekli bulunan 80 sınıf, küçük zabiti 1933 senesi Maltepe'de Gedikli Küçük Zabıt Mektebinde 10 aylık tahsil devresini muvaffakiyetle ikmal ettikten sonra Ankara'daki meslek mektebine sevk edilerek ikinci devreyi teşkil etmişlerdir. Bu devreye ordudan terhis edilip te jandarmaya istekli küçük zabıtlar de aynı zamanda iştirak edilmiştir.¹⁸

3. JANDARMA TALİM TERBİYESİ

Jandarma zabıt ve neferlerinin sağlam, donanımlı ve hükümet otoritesini temsil edecek kudret ve kabiliyetine sahip, milli duygu ve ahlaki vasıfları taşımasını sağlamak, talim ve terbiye programının temelini teşkil eder. Talim ve terbiye başlangıcı olan mekteplerde acemi neferin ahlaki metanetini soruşturmak ve incelemek için Mustafa Kemal Atatürk'ün vecizeleri bir kitap halinde toplanmış ve

¹⁷ BCA 030-10-00-00-128-923-6-6.

¹⁸ BCA 030-10-00-00-128-923-6-7.

nutuklarından alınan bilgiler ışığında jandarma neferine mahsus bir inkılap tarihi vücuda getirilmeye çalışılmıştır.¹⁹ Talim ve terbiye eğitiminde temel kaynaklar olarak kullanılan Atatürk'ün eserleri kısaca şu şekildedir.

Özellikle İkinci Meşrutiyet'in (23 Temmuz 1908) ilanından sonra askerlik alanı üzerine yoğunlaşmış olan Atatürk, pek çok kitap okuyup, askeri alan üzerine kitaplar yazmıştır. Özellikle subayların değişen koşullara uygun olarak mesleki bilgilerini artıracak yayınların yapılmasını gerekli görmüştür. Böylelikle askerlikle ilgili birikimlerini aşağıda isimleri belirtilen kitaplarda toplamıştır: Takımın Muharebe Talimi, Cumalı Ordugâhı, Tabiye Tatbikat ve Seyahati, Bölüğün Muharebe Talimi, Zabit ve Kumandan ile Hasbihal, Tabiye Meselesinin Halli, Emirlerin Sureti Tahririne Dair Öğütler, Anafartalar Muhaberatına Ait Tarihçe ve Arıburnu Muharebeleri Raporu adlı eserlerdir.²⁰ Böylelikle jandarma mekteplerindeki eğitimde mevcut askeri ve mesleki talim tedris programları da tadil ve ıslah edilmiştir.

Mektep, Sabit, Seyyar Jandarma kıtalarının talim ve terbiye devre ve safhaları mevcut silahlarla atışları, talim ve terbiye esasları ihtisas efradının yetiştirilmesi ve teftişler hakkındaki talimatlar ihzar edilmiş ve tatbikine başlanmıştır. Askerler arasındaki rütbe sıraları ve her birinin görevlerini en iyi şekilde yapması gerektiği belirtilmiştir. Böylelikle her durum ve vaziyet için muharebe eğitiminin yapılma şekli açıklanmıştır. Askeri yetenek ve karakterden, bilimsel hasletler ve niteliklerden söz ederken subayların ruh haline kadar, her yönüyle araştırılması, sınanması ve geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte askerî eğitim ve talimlerin amacı, başarı odaklı olması gerektiği gibi askerlerin ve subayların sahip olmaları gereken vasıf ve üstünlüklerinde kendilerine kazandırılması gerektiği belirtilmiştir. Bundan dolayı askerî talim ve terbiyenin çok yönlü icra edilmesi önem arz etmektedir.²¹

Bölüğün Muharebe Talimi adlı eserde subayların topçu taktiğini öğrenmeleri üzerinde durulurken bu bilgilerin kıtaların büyük birlikler içindeki muharebesi bakımından eğitim ve öğretimde oldukça etkili olduğu vurgulanmaktadır.²² Muharebe eğitiminin belirsiz durumları içermesi faydalı olabileceği ve son anda alınan kararlarda kendi lehlerine sonuçlar alınabileceği belirtilmiştir. Belirli bir çerçevede olmak üzere her komutanın inisiyatifini kullanması gibi temel ilkelerin uygulaması eğitimin asıl amacı olması gerektiği üzerinde durulmuştur.²³ Talimlerin temel gayesi mevcut esasların uygulanmasını askerlere öğretmek, yani yaparak yaşayarak öğrenmek olmalıdır.²⁴

Bu esaslarla temin edilmesi için düşünülen gayeler şunlardır:²⁵

- ✓ Jandarma zabitlerini vazifenin istediği vasıf ve şartlara göre yetiştirmek bu husus ehemmiyetle nazırı dikkate alınmış ve gerekli esaslar hazırlanarak tatbikine geçilmiştir.
- ✓ Vazifenin istediği derecede yüksek seciye ve bilgi sahibi bir küçük zabit heyeti yetiştirmek,
- ✓ Jandarmaya giren neferi mekteplerde iyi yetiştirmek,
- ✓ Sabit kıtalara tevzi edilen bu neferleri yapılan tertip dahilinde talim merkezlerinde toplayarak askeri ve mesleki bilgilerini muntazam programlar dahilinde takviye ve tekâmül ettirmek, seyyar kıtalarda bilfiil takibat yapılmadığı zamanlarda talim ve terbiyeye muntazaman devam eylemek,

¹⁹ BCA 030-10-00-00-128-923-6-16.

²⁰ Hakan Uzun, "Yazdığı Eserlerde Atatürk'ü Tanımak ve Anlamak: M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları" Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 59, Güz 2016, s.166-167; ss. 165-180; Mustafa Kemal Atatürk, Takımın Muharebe Eğitimi, Genel Basımevi, Ankara, 2008, s. 13;

Atatürk'ün Askerliğe Ait Eserleri, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1959, s. 9; Hüsnü Özlü, "Atatürk'ün Yazdığı 'Taktik Meselesinin Çözümü ve Emirlerin Yazılmasına İlişkin Öğütler' Adlı Eserin, Onun Liderlik Özellikleri Açısından Analizi", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 48, ss. 815-838, (Güz 2011), s. 819.

²¹ Mustafa Kemal Atatürk, Zabit ve Kumandanla Hasbihal, Minber Matbaası, İstanbul – Babıali, 1918, s.13; Takımın Muharebe Eğitimi, s. 13-14; Hüsnü Özlü, Atatürk'ün "Talim ve Terbiye-i Askeriyye Hakkında Nokta-i Nazarlar" Adlı Eserinin Liderlik ve Eğitim Anlayışı Açısından Analizi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 49, Bahar 2012, s. 225. ss. 217-240.

²² Mustafa Kemal Atatürk, Bölüğün Muharebe Talimi, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2009, s.15-26.

²³ Bölüğün Muharebe Talimi, s. 50-51.

²⁴ Bölüğün Muharebe Talimi, s.104.

²⁵ BCA 030-10-00-00-128-923-6-16.

- ✓ Pazar ve seferde memleketin emniyet ve asayişini muhafaza etmek, huzur sağlamak ve asayişini ihlal etmek isteyenleri kanunun pençesine teslim etmek vazifesiyle muvazzaf jandarmanın her şeyi daha evvelden görmesi, haber alması ve tedbirler ittihaz etmesi mühim ve lazımdır. Vazifesi icabı memleketin en uzak ve en ücra köşelerine giderek halka daima temasta bulunan jandarmanın halk arasındaki müspet veya menfi cereyanlarla ve topluma zarar verecek kişilerin yapacağı propagandalarla yakından alakadar olması ve takip etmesi vazifesinin daha muvaffakiyetle ifasına temin eder. Binaenaleyh (haber alma) işi jandarmanın esas ve en mühim vazifelerinden biridir. Jandarma neferinin talim ve terbiyesinde bu husus ehemmiyetle nazarı dikkate alınmıştır.
- ✓ Teşkilat ve kadrosu asgari ihtiyaca kâfi dereceye çıkarılan ve talimi terbiyesine de büyük dikkat ve mesai sarf edilen jandarmanın mühim hedeflerinden biride memleketin emniyet ve asayişini bizzat temin etmek ve ordumuzun yardımından tamamen uzak durmaya çalışmaktır.

4. EFRADIN, KÜÇÜK ZABİTLERİN VE ZABİTLERİN YETİŞTİRİLMESİ İÇİN KURULAN ESASLAR

4.1. Efradın (Askerler -Er) Yetiştirilmesi

Efradın yetiştirilmesi hususunda 1931 yılında, 1861 sayılı Efrad-ı Cedide Kanunu ile ülkenin 6 ilinde kurulan jandarma efrad okulları, jandarma adaylarını askeri ve mesleki bakımdan talim ve terbiye ile yetiştirmek maksadıyla kurulmuştur. Okul alayları; talim, terbiye, silah, teçhizat ve disipline yönelik konular hakkında askeri makamların teftişine tabidirler.²⁶ Efradın yetiştirilmesindeki eğitim esasları şunlardır:²⁷

- ✓ Silah Altına Alınan Neferler: Jandarma, yeni efrat mekteplerine sevk edilmekte ve orada altı ay mesleki ve askeri talimi terbiye (18 hafta nefer ve manga talim terbiyesi, 4 hafta takım, 2 hafta bölük ve tabur tatbikatı) gördükten sonra sabit ve seyyar kıtalara dağıtılmaktadır.
- ✓ Kıtalara Tevzi Olunan Efrattan
 - Seyyar kıtadakilere, tanzim olunan talimat ve programı mucibinde ordu kıtalarında tatbik olunan esaslara tevfikane nefer ve manga, takım ve el, tabur, alay talimleri takviye ve tekâmül talimleri ve mesleki talim ve terbiye yaptırılmaktadır.
 - Sabit kıtadakilere, tanzim olunan talim ve programı mucibince vilayetlerin talim merkezlerinde toplatılmakta ve burada askeri ve bilhassa mesleki bilgileri takviye ve tekâmül ettirildikten sonra karakollara dağıtılmaktadır. Karakollarda, talim ve terbiyeye imkânın müsaadesi nispetinde devam olunarak efradın öğrendiklerini unutmamalarına ve sıkı disiplin hususundaki hassasiyetlerini kayıp etmemelerine, okuma yazma kudretlerinin artırılmasına itina edilmektedir.
- ✓ Jandarma küçük zabıt heyetinin kıymetli bir yardımcısı olan onbaşlıların bu vazifeyi başarabilecek surette yetişmelerine ayrıca ehemmiyet verilmektedir.
- ✓ Jandarma efradı için çok büyük bir kıymet ve ehemmiyet arz eden okuma yazma hususuna müstesna bir önem verilmiştir. Mektep ve kıtalarda açılan kurslarla jandarmaya alınan efrattan hiç eğitimi olmayanlara yeniden okuma yazma öğretildiği gibi bu husustaki bilgileri noksan olanlar da ayrıca ikmal ettirmektedir.
- ✓ Muhabere, boru, sıhhiye, nalbant gibi ihtisas efradı ordudaki esaslara tevfikane jandarma efrat mekteplerinde ve ordu kıta ve müesseselerinde yetiştirilmektedir.

²⁶Hüseyin Cihan, Kuruluşundan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Geçen Süreçte Jandarma Okulları, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015, s.82-84.

²⁷ BCA 030-10-00-00-128-923-6-17.

4.2. Küçük Zabıtların Yetiştirilmesi (Erbaş)

Millî Mücadele'nin devamı esnasında kapatılan Gedikli Küçük Zabıt Okulları, Cumhuriyet'in ilanından sonra yeniden kurulmuştur. 1924'te yeniden kurulan bu okulların bazıları İstanbul, Çanakkale, Kayseri, Adana, İzmir, Giresun, Kars ve Diyarbakır'da bulunan Efrad-ı Cedide Alay Mekteplerinin bünyesinde eğitim ve öğretim faaliyetine başlamıştır.²⁸ Eğitim sürecinde talim ve terbiye hususunda öngörülen esaslar şunlardır:²⁹

- ✓ Gedikli küçük zabıtın jandarma için pek müstesna olan ehemmiyeti dikkatle göz önünde tutulmakta ve bu husustaki ihtiyaçların bütçe ve imkân müsaadesine göre kısa bir zamanda ikmaline çalışılmaktadır.
- ✓ Jandarma meslek mektebinin gedikli küçük zabıt kısmı 1932 senesi yalnız ordu içinden gelen taleplere göre bir derslik olarak açılmış ve burada jandarmamızın küçük zabıt heyeti yetiştirilmeye başlanmıştır.
- ✓ 1933 senesi yazında bu mektebe jandarmaya ait tesisat vücuda getirilmeye başlanmıştır. Bu tesisatta başlanmadan evvel mevcut ve gedikliye talip olan jandarma ve ordu sınıfından küçük zabıtlarının bu kısma ait malumatlarının ikmalı için 80 sınıf küçük zabıti Maltepe Gedikli Küçük Zabıt Mektebinde 1933 senesi şubatından itibaren tahsile devam etmektedir.

4.3. Zabıtların Yetiştirilmesi (Subay)

Zabıtlar, yapısal olarak eğitim ile iç içe bir teşkilat olmuştur. Ülkede yaşanan gelişmeler, başarılar, yenilgiler zabıt eğitimini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu etkiler eğitim sürecini hadiseler karşısında yenilemiş ve şekillendirmiştir. Zabıtların yetiştirilmesinde talim ve terbiye hususunda uyulması gereken esaslar şunlardır.³⁰

- ✓ Yeni jandarma zabıtlarına meslek bilgisi verecek olan jandarma meslek mektebi kadroları ve programları hazırlanmıştır. Jandarma meslek mektebi binasının inşasına 1933 senesi Ankara'da başlanacaktır. Bu bina ikmal edilir edilmez ve ordudan jandarmaya mal olarak kâfi miktarda zabıt verilir verilmez bu mektep faaliyete geçirilecektir.
- ✓ Jandarmada mevcut (İhtiyattan alınma, meslekten yetişme) zabıtlar Harbiye, Piyade ve Atış Mekteplerinde tahsillerinin ikmallarına devam ettirilmektedir.
- ✓ Her rütbedeki zabıtlardan terfi sırası gelenler ordu kıtalarında bir sicil müddeti kadar staja devam etmektedir.
- ✓ Terfi için her rütbenin asgari müddetinin üçte biri kadar sabit kıtalarda bulunması esas kabul edilmiştir.
- ✓ Ordunun alınacak zabıtlarından jandarmaya kabul edilecekler jandarma kursu göreceklidir.
- ✓ Bütün jandarma zabıtlarının malumatlarını bir seviyede bulundurmak ve yenilikleri icaplarına göre takviye ederek daima zinde tutmak rütbeli ilerledikçe üstlenecekleri yüksek hizmetleri umum kumandanlığın meslek ve vazife hakkındaki düşünce ve isteklerine göre pürüzsüz ifa ettirebilmek için hizmetlerinin muhtelif devrelerinde meslek kursu görmeleri düşünülmüş ve esasları tespit edilmiştir.
- ✓ Kıta ve mekteplerdeki zabıtların yaz ve kış devrelerine göre muntazam programlar altında askeri ve mesleki olgunluk ve gelişimine çalışılmaktadır. Mümkün olan mevkilerde ordu garnizonlarının bu husustaki mesailerini de takip ettirilmektedir.

²⁸ Cihan, a.g.t., s.29.

²⁹ BCA 030-10-00-00-128-923-6-18.

³⁰ BCA 030-10-00-00-128-923-6-19-20.

- ✓ Zabitlerin yetişmek ve tekâmül etmek hususundaki mesailerini feyizlendirmek her sahayla ilgili inceleme ve derinlemesine araştırma hususundaki ihtiyaçlarını temin etmek için kütüphaneler vücuda getirilmiştir.
- ✓ Jandarma zabitlerini, küçük zabitleri, nefer ve onbaşlarını daha çok çalışmaya ve daha yüksek muvaffakiyete sevk ve teşvik etmek için 1493 numaralı ordu ikramiye kanununa tevfikan talim ve terbiye, okuma yazama, atıcılık ikramiyeleri verilmeye başlanıldığı gibi zabitlerin bu suretle kazandıkları bilgi ve tecrübeyi yarının jandarmasına nakledebilmek için de mesleki neşriyat sahası daha verimli bir surette genişletilmiş ve jandarma mecmuası için yazı yazmalara, eser vücuda getirenlere mükâfat ve ücret tahsis edilmiştir.
- ✓ Askerlik hizmeti için olduğu kadar medeni ve içtimai hayatta kıymeti aşikâr olan spor hususu jandarmada layık olduğu ehemmiyetle takip edilmektedir. Bu maksatla toplu jandarma kıtalarında ve jandarma efrat mekteplerinde spor yurtları vücuda getirildiği gibi, dağınık kıtaların da mümkün olan mevkiilerde ordunun spor yurtlarına devam edebilmeleri temin olunmuştur.
- ✓ Jandarma teşkilatının talim ve terbiye eğitiminin vazgeçilmez ögesinden biri de spor olduğu özellikle vurgulanmaktadır. Şöyle ki talimnamenin 15'inci maddesinde "idman talimleri vasıtasıyla çeviklik, beden hâkimiyeti ve iyi bir duruş kazanılmalıdır" ibaresi belirtilmektedir. Buna göre disiplin açısından yapılacak talimlerin sporla ilgili olduğu ve bunların birbirini tamamlayan öğeler olduğu söylenebilir. Fakat askerî talim ve terbiyedeki esas unsur spor değil, talimleri destekleyen bir tamamlayıcıdır.³¹

5. SONUÇ

Jandarma teşkilatı devletlerin önemli savunma mekanizmalarından biridir. Ülke içinde, merkezden taşraya asayiş sağlama görevini üstlenmektedir. Bununla birlikte jandarma, ülkenin devletlerarası siyasi gücünü gösterirken buna bağlı olarak yaşanan teknolojik gelişmeler ile birlikte teşkilatın eğitim sistemi de sürekli yeni düzenlemeler ve ıslah çalışmalarını da gündeme getirmektedir.

Bu çalışmada 1933 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti jandarma teşkilatının yaptığı çalışmalar ve elde edilen sonuçlar hakkında verilen rapor irdelenmiştir. Tarihsel süreç içinde açılan jandarma okulları, bu okullarda yaşanan gelişmeler hakkındaki bilgiler, arşiv belgelerine dayandırılarak göz önüne serilmiştir. Böylelikle ülkenin yaşadığı savaşlar, savunma teşkilatını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu etkilere bağlı olarak jandarma teşkilatında yabancı uzmanlar eşliğinde yapılan düzenleme ve ıslahat çalışmaları sürekli hale gelmiştir. Ülkenin birçok yerinde askeri okullar açılmış, verilen talim ve terbiye ile daha vasıflı, cesur, dinamik ve bilinçli er ve subaylar yetiştirildiği söylenebilir. Siyasi gelişmelerde değişiklik yaşanmasına rağmen jandarma eğitime verilen önem her zaman için ön planda olmuştur. Yapılan bu çalışma ile belirtilen dönemde açılan askeri okullar, verilen eğitim sistemi içinde talim ve terbiyenin dayandığı kaynaklar ve önemi ortaya konulmuştur. Böylelikle Cumhuriyet Döneminde jandarma teşkilatında yaşanan ıslah çalışmaları, açılan okullar ve özellikle talim ve terbiye konusunda yaşanmış olan gelişmeler gün yüzüne çıkarılmıştır.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

BCA 030-10-00-00-128-923-6-1.

BCA 030-10-00-00-128-923-6-2.

BCA 030-10-00-00-128-923-6-3.

³¹ Özlü, Atatürk'ün "Talim ve Terbiye-i... s.226.

BCA 030-10-00-00-128-923-6-4.
BCA 030-18-1-2-4-36-6. 19.06.1929.
BCA 030-18-1-2-19-23-11. 05.04.1931.
BCA 030-10-00-00-128-923-6-6.
BCA 030-18-1-2-23-70-3. 11.10.1931.
BCA 030-10-00-00-128-923-6-7.
BCA 030-10-00-00-128-923-6-16.
BCA 030-10-00-00-128-923-6-18.
BCA 030-10-00-00-128-923-6-19-20.
BCA 030-10-00-00-128-923-6-17.

Basılı ve İnceleme Eserler

- Atatürk, M. K. (2009): Bölüğün Muharebe Talimi, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Atatürk, M. K. (2008): Takımın Muharebe Eğitimi, Genel Basımevi, Ankara.
- Atatürk, M. K. (1959): Atatürk'ün Askerliğe Ait Eserleri, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Atatürk, M. K. (1918): Zabıt ve Komutanla Hasbihal, Minber Matbaası İstanbul – Babıâli.
- Cihan, H. (2015): “*Kuruluşundan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Geçen Süreçte Jandarma Okulları*”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kara, E. (2016): Devlet-Kolluk İlişkisi Kapsamında Jandarma ve Türk Jandarması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Koparan, N. (2007): “*Türk Jandarma Teşkilatı (1908-1923)*”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özlu, H. (2011): “Atatürk'ün Yazdığı ‘Taktik Meselesinin Çözümü ve Emirlerin Yazılmasına İlişkin Öğütler’ Adlı Eserin, Onun Liderlik Özellikleri Açısından Analizi”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı 48, ss. 815-838.
- Özlu, H. (2012): “Atatürk'ün Ta’lîm ve Terbiye-i Askeriyye Hakkında Nokta-i Nazarlar Adlı Eserinin Liderlik ve Eğitim Anlayışı Açısından Analizi”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı 49, ss. 217-240.
- Sönmez, A. (2012): Osmanlı Devleti’nde İç Güvenliğin Dönüşümü, Zaptiye Teşkilatından Jandarmaya, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, C. 6, Ankara.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, <https://www.jandarma.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 12.04.2020.
- Uzun, H. (2016): “Yazdığı Eserlerde Atatürk’ü Tanımak ve Anlamak: M. Kemal Atatürk’ün Karlsbad Hatıraları”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 59, ss. 165-180.